

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕПРАВОМІРНІ ДІЇ ЩОДО КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ТА КОНФІДЕНЦІЙНОЇ ІНФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Кравченко О. М.

ВСТУП

Наукова праця присвячена аналізу та пропозицій, щодо вдосконалення законодавства України в сфері відповідальності за неправомірні дії щодо комерційної таємниці (КТ) та конфіденційної інформації (КІ) бізнесу. Відповідальність за незаконне розголошення чи інші неправомірні дії щодо КТ та КІ бізнесу в Україні, передбачені у наступних нормативно-правових актах: Кримінальному кодексі України (ст. 231–232); Кодексі України про адміністративні правопорушення (ст. 164 п. 3); Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» (глава 4–5) та ін.

Потрібно зазначити, що до нормативно-правових заходів охорони КТ або КІ бізнесу відносяться такі способи охорони КТ або КІ бізнесу, які передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно нею володіють (комерційно цінна інформація певного бізнесу). До них слід віднести розробку і прийняття певним бізнесом нормативних актів: 1) Перелік відомостей, які складають комерційну таємницю; 2) Положення про КТ або КІ бізнесу; 3) Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення КТ або КІ бізнесу; 4) Угоду про нерозголошення КТ або КІ бізнесу; 5) та ін.

Запропоновано для надійної нормативно-правової протидії сучасним загрозам бізнесу в Україні, потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ (на кшталт запропонованого нами¹). Наприклад, так зробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою. Встановлено, що для успішного захисту КТ та КІ бізнесу в Україні потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні заходи захисту від сучасних загроз. А держава через органи владних повноважень, має стимулювати та всіляко

¹ Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

допомагати бізнесу в охороні та захисту КТ та КІ бізнесу, для успішного зростання економіки нашої держави.

Прикладом для нашої наукової розвідки може слугуват нормативно-правова охорона банківської таємниці, де в главі 10 ст. 60–62 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» прописано, що є банківська таємниця, порядок розкриття банківської таємниці, та інші аспекти щодо захисту банківської таємниці. А також вказано, що банківською таємницею є відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація².

Мета наукової праці полягає в аналізі та внесенні пропозицій для вдосконалення законодавчої бази України, щодо забезпеченні правової охорони КТ та/або КІ бізнесу від неправомірних дій, та інших незаконних посягань в тому числі сучасних загрозах нинішньої епохи.

1. Відповідальність за неправомірні дії щодо комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні

Аналізуючи положення статті 20 Господарського кодексу України (ГКУ), де визначені засоби захисту прав певного бізнесу, можна констатувати, що основними способами захисту права на КТ та КІ бізнесу є: визнання права на КТ та КІ бізнесу; відновлення становища, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; визнання недійсним повністю або частково акта державного або іншого органу, що суперечить законодавству і порушує право суб'єкта господарювання на КТ та КІ бізнесу; відшкодування збитків, завданих порушенням права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю³.

В контексті нашої наукової розвідки (НР) засобів судового захисту щодо КТ та КІ бізнесу, слід звернути увагу на той факт, що якщо певний бізнес, що незаконно заволодів інформацією, яка є КТ та КІ бізнесу, не отримав ніякої вигоди від її використання, а подальше розкриття і використання КТ та КІ бізнесу не завдасть збитку колишньому власникові КТ та КІ бізнесу, заборонні обмеження щодо розкриття і використання не будуть введені. Таким чином, можемо констатувати, що в межах судової форми захисту права на КТ та КІ

² Про банки і банківську діяльність. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

³ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 08.12.2023).

бізнесу можливе застосування таких видів відшкодування збитків, що передбачено ч. 3 ст. 162 ГКУ, та штрафні санкції¹. Отже, можна зазначити, що правовим заходом у сфері забезпечення правової охорони КТ та КІ бізнесу є компенсація, яка є одним із законодавчо закріплених способів охорони КТ та КІ бізнесу в Україні.

Так, адміністративним законодавством передбачено відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, в тому числі і на КТ та КІ бізнесу (ст. 51–2 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП)), недобросовісну конкуренцію, одним із проявів якої є отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця (ст. 164–3 КУпАП)⁴. Слід відмітити, що законодавець на законодавчому рівні визначає такі поняття, як неправомірне збирання КТ, розголошення КТ, схилення до розголошення КТ, неправомірне використання КТ.

В ч. 1 ст. 36 ГКУ зазначається наступне¹: «відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначаються суб'єктом господарювання відповідно до закону».

Водночас, відповідно до ч. 2 ст. 506 Цивільного кодексу України (ЦКУ) майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором⁵. Як бачимо, відсутність конкретизації суб'єкта права на комерційну таємницю дає нам підстави вважати, що їм може бути і юридична особа, яка правомірно визначила інформацію як комерційну таємницю.

Правовідносини, пов'язані з захистом від недобросовісної конкуренції, регулюються такими нормативно-правовими актами: ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції», ЗУ «Про захист економічної конкуренції», ЗУ «Про Антимонопольний комітет

⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 11.12.2023).

⁵ Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> (дата звернення: 12.12.2023).

України», «Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року», міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, іншими актами законодавства, виданими на підставі законів чи постанов Верховної Ради України. В ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції»⁶ у главі 4–5, а також в ЗУ «Про захист економічної конкуренції»⁷ – передбачена майнова відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Законодавство України передбачає кримінальну відповідальність, а саме у ст. 182 Кримінального кодексу України (ККУ) зазначено, що порушення недоторканності приватного життя та незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років, ті самі дії, вчинені повторно, або якщо вони заподіяли істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам особи, – караються арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк від трьох до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк (істотною шкодою у цій статті, якщо вона полягає у заподіянні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян)⁸.

Враховуючи предмет нашої НР, а саме аналізі відповідальності за незаконні дії щодо КТ та/або КІ саме бізнесу, які зазначено у ст. 231 ККУ де вказано, що за незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, караються штрафом від трьох тисяч до восьми тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У ст. 232 ККУ прописано наступне, що за розголошення комерційної або банківської таємниці, умисне розголошення комерційної або банківської таємниці без згоди її власника особою, окрім штрафу від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, ще й з

⁶ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2023).

⁷ Про захист економічної конкуренції : Закон України. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 13.12.2023).

⁸ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001.No 25–26. Ст.131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.12.2023).

позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років⁸.

Окремо потрібно виділити органи Антимонопольного комітету України, які використовують такі адміністративно-правові заходи, як перевірка певного бізнесу, безперешкодне входження до приміщень підприємств суб'єктів господарювання, розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, право вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом (таку як КТ та КІ бізнесу); викликати для надання пояснень, огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання, вилучення або накладення арешту на предмети, документи чи інші носії інформації тощо.

Таким чином, з урахуванням предмета нашої НР пропонуємо під адміністративною відповідальністю у сфері забезпечення КТ розуміти систему передбачених законодавством за вчинення адміністративного проступку у сфері забезпечення КТ заходів впливу щодо винної особи, яка здійснюється з додержанням встановленої процедури відповідними правомочними суб'єктами.

Зауважимо, що аналіз законодавства дозволяє нам констатувати, що заходи адміністративної відповідальності у сфері забезпечення КТ передусім передбачені КУпАП. Так, відповідно до КУпАП органи Національної поліції мають право складання на осіб, які порушили право на об'єкт інтелектуальної власності на КТ, протоколів про адміністративні правопорушення за ст. 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності та ст. 164-3 КУпАП «Недобросовісна конкуренція»⁹.

Так, ст. 51-2 КУпАП «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» передбачена адміністративна відповідальність за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом. За зазначене правопорушення передбачає адміністративне стягнення у вигляді штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення¹.

⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 11.12.2023).

Враховуючи той факт, що комерційна таємниця є об'єктом права інтелектуальної власності, у разі вчинення правопорушення, пов'язаного з порушенням права на комерційну таємницю зазначені вище органи можуть складати протоколи про адміністративні правопорушення за вказаною статтею.

Водночас, відповідно до ч. 3 ст. 164–3 «Недобросовісна конкуренція» за отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця передбачена адміністративна відповідальність із застосуванням штрафу від дев'яти до вісімнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян¹⁰. За зазначеною статтею право складання протоколів про адміністративні правопорушення належить органам Антимонопольного комітету України.

Так, наприклад, ГКУ у ч. 6 ст. 36 передбачає, що за неправомірне збирання, розголошення або використання відомостей, що є комерційною таємницею, винні особи несуть відповідальність, встановлену законом. В свою чергу, ст. 37 встановлює відповідальність за недобросовісну конкуренцію. В зазначеній статті наголошується, що вчинення дій, визначених як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність передбачену законом¹¹.

При цьому, із статті 32 ГКУ випливає, що неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці є різновидом недобросовісної конкуренції. У ГКУ зазначені в ст. 32 поняття, а також поняття схилення до розголошення комерційної таємниці на законодавчому рівні. При цьому, ці ж самі поняття закріплено у Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Так, відповідно до ст. 16 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» неправомірним збиранням комерційної таємниці вважається добування протиправним способом відомостей, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання¹².

¹⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 11.12.2023).

¹¹ Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 08.12.2023).

¹² Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2023).

В свою чергу, ст. 17 зазначеного Закону визначає розголошення комерційної таємниці як ознайомлення іншої особи без дозволу особи, уповноваженої на те, з відомостями, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання. Водночас, відповідно до ст. 18 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» схиленням до розголошення комерційної таємниці є спонукання особи, якій були довірені у встановленому порядку або стали відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків відомості, що відповідно до законодавства України становлять комерційну таємницю, до розкриття цих відомостей, якщо це завдало чи могло завдати шкоди суб'єкту господарювання¹³.

В той же час зазначимо, що неправомірним використанням комерційної таємниці є впровадження у виробництво або врахування під час планування чи здійснення господарської діяльності без дозволу уповноваженої на те особи відомостей, що становлять відповідно до законодавства України комерційну таємницю (ст. 19 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції»). Водночас, ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» у ст. 20 передбачає, що вчинення дій, визначених цим Законом як недобросовісна конкуренція, тягне за собою відповідальність, передбачену цим Законом¹³.

Таким чином, адміністративна відповідальність за порушення права на КТ полягає безпосередньо у складанні на осіб, які порушили право на об'єкт інтелектуальної власності, а саме на КТ, протоколів про адміністративні правопорушення уповноваженими відповідно до закону суб'єктами, а також у застосуванні судом до них відповідних адміністративних стягнень.

Наступним адміністративно-правовим заходом у сфері забезпечення КТ є проведення відповідних перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

Так, для забезпечення ефективного захисту економічної конкуренції, а також здійснення регулювання комерційної таємниці в Україні, законодавець наділяє органи Антимонопольного комітету

¹³ Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2023).

України владними повноваженнями з можливістю доступу до будь-якої інформації суб'єктів господарювання.

Зазначені повноваження передбачені у ст. 16 ЗУ «Про Антимонопольний комітет України», відповідно до якої державний уповноважений Антимонопольного комітету України має такі повноваження: 1) проводити перевірки суб'єктів господарювання, щодо дотримання ними вимог законодавства про захист економічної конкуренції, а також під час проведення розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; 2) безперешкодно входити до приміщень підприємств, установ та організацій під час проведення перевірок та розслідувань за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за умови пред'явлення службового посвідчення і документів, що підтверджують проведення перевірки чи розслідування; 3) при розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, проведенні перевірки та в інших передбачених законом випадках вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень під час розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, посадових осіб і працівників суб'єктів господарювання, інших юридичних осіб, їх структурних підрозділів, філій, представництв, а також фізичних осіб; у випадках та порядку, передбачених законом, проводити огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання – юридичних осіб, вилучати або накладати арешт на предмети, документи чи інші носії інформації, які можуть бути доказами чи джерелом доказів у справі незалежно від їх місцезнаходження¹⁴.

Таким чином, для здійснення забезпечення охорони КТ в Україні органи Антимонопольного комітету України використовують такі адміністративно-правові заходи, як перевірка суб'єктів господарювання, безперешкодне входження до приміщень підприємств суб'єктів господарювання, розгляді заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, право вимагати від суб'єктів господарювання інформацію, в тому числі з обмеженим доступом; викликати для надання пояснень, огляд службових приміщень та транспортних засобів суб'єктів господарювання,

¹⁴ Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 15.12.2023).

вилучення або накладення арешту на предмети, документи чи інші носії інформації тощо.

Підсумовуючи вищевикладене, можемо зробити висновок, що сьогодні стан нормативно-правової охорони та захисту КТ та/або КІ бізнесу в Україні потрібно вдосконалювати на прикладі розвинених країн з ринковою економікою, таких як США та країн ЄС. Діючі нормативно-правові заходи забезпечення КТ та/або КІ бізнесу в Україні не в повній мірі можуть забезпечити ефективне правове регулювання зазначеного інституту.

На базі міжнародного досвіду нормативно-правової охорони КТ, запропоновано прийняти в Україні відповідний закон про охорону КТ та/або КІ бізнесу, на кшталт який розробили США (2016), Німеччина (2019) та інші держави з ринковою економікою.

В Україні були внесені пропозиції законопроектів про КТ, а саме: «Про охорону права на комерційну таємницю» (2004р., народним депутатом Т. Довгим); «Про основні засади охорони комерційної таємниці в Україні» (2005р., народним депутатом А. Семиногою); «Про охорону прав на комерційну таємницю» (2008р., Міністерство освіти і науки України).

Самохист свого права інтелектуальної власності на комерційну таємницю або конфіденційну інформацію бізнесу, в першу чергу полягає в правовій охороні та надійному захисті КТ та/або КІ бізнесу від неправомірних посягань, та інших сучасних загроз. Аналіз законодавчої бази в сфері відповідальності за неправомірні дії щодо КТ або КІ бізнесу, свідчить про матеріальну відповідальність за такі злочини. Тому найперше, бізнес сам повинен подбати про захист своєї КТ та/або КІ бізнесу від сучасних загроз, використовуючи певні заходи охорони й захисту. Встановлено, що не зважаючи на доволі розгалужену систему нормативно-правового забезпечення у сфері охорони КТ та/або КІ бізнесу, суттєвою прогалиною законодавчого регулювання у цій сфері залишається відсутність ЗУ «Про охорону комерційної таємниці».

2. Пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні

Найперше – це запропоновано нові поняття, пропозиції щодо вдосконалення наявних термінів, та інші аспекти щодо КТ та КІ бізнесу в Україні, як-от:

1) Наукова розвідка (НР) – це наукова діяльність людини або групи людей, спрямована на пошук нового (матеріального, нематеріального),

проведення наукових досліджень у певній галузі науки, аналіз і систематизацію результатів розвідки у вигляді теорій, гіпотез, наукових доробків тощо. Результати НР підлягають опублікуванню та захисту у складі дисертацій, монографій, наукових статей, тез доповідей, інших наукових доробків;

2) Самохист – це втілення та реалізація своїх здібностей або талантів. Самохист свого права інтелектуальної власності, а саме комерційної таємниці (КТ) як об'єкта права інтелектуальної власності.

3) Бізнес-шпигунство (БШ) – це отримання інформації, яка має комерційну цінність для бізнес-діяльності фірми або іншого суб'єкта господарювання та надає переваги у сфері бізнесу над конкурентами, шляхом використання заборонених законом методів;

4) Технічне бізнес-шпигунство (ТБШ) – це незаконний збір комерційно цінної інформації для бізнесу, шляхом зняття цієї інформації ТБШ за допомогою спеціальних технічних засобів;

5) Комерційні секрети (КС) – це інформація, яка має комерційну цінність у сфері бізнесу і стосується конкретного секрету (технічного, виробничого, організаційного або іншого) підприємств, установ або організацій. Сукупність КС – це комерційна таємниця (КТ);

6) Комерційна таємниця (КТ) – це комерційно цінна інформація; суб'єкт господарювання є власником технічної, організаційної інформації або інших КС, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона не відома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а власник інформації вживає належних заходів для її захисту;

7) Конфіденційна інформація (КІ) – це інформація, в тому числі сімейні секрети, доступ до якої обмежено фізичною особою та яка може поширюватися у визначеному порядку за її бажанням відповідно до передбачених нею умов.

8) Враховуючи присутність в законодавчому визначенні КІ згадки про юридичну особу, певний бізнес може секретити свою комерційно цінну інформацію під грифами: «КІ» або «КТ». Тому, потрібно чітко розмежувати поняття «КІ про фізичну особу» від юридичного поняття «КІ бізнесу», для вдосконалення понятійно-категоріального апарату законодавчої бази України. Конфіденційна інформація бізнесу (КІ бізнесу) – це комерційно цінна інформація в сфері бізнесу, яка може негативно впливати на прибуток певного підприємства у разі її витоку.

9) Конфіденційна інформація про фізичну особу (КІ про фізичну особу) – це інформація про фізичну особу (персональні дані, місце

робот, склад сім'ї та ін.), ділова репутація, сімейні секрети, та інша інформація про фізичну особу.

Лідія Лундштедт передусім зазначає, що можливість отримати транскордонний захист у судах держав-членів ускладнюється різними доктринальними основами захисту комерційної таємниці і той факт, що порушення комерційної таємниці можуть мати місце в договірних та інших контекстах. Крім того, якщо носій комерційної таємниці порушує справу по відношенню до колишнього працівника то певні корпоративні правила вплинуть на вибір суду і застосовне право. Іншим ускладнюючим фактором є те, що в деяких випадках юрисдикція та застосовне право базуються на місці пошкодження, яке важко локалізувати, оскільки комерційні таємниці є нематеріальними та можуть бути придбані, розкриваються та використовуються повсюдно. Ще один сполучний фактор, який важко локалізувати – місце виконання зобов'язань щодо конфіденційності та зобов'язань обмежити використання комерційної таємниці. Більше того, підсудні можуть перебувати в різних державах, і може бути важко об'єднати їх усі в одному провадженні та за одним законом. У світлі цієї складності не дивно, що транскордонні розгляд комерційної таємниці в ЄС вважається надзвичайно складним. Вчена зазначає, що включення захисту комерційної таємниці в угоду про ІВ додає плутанина щодо правильної класифікації комерційної таємниці. ТРИПС на власний розсуд для членів СОТ рекомендує щодо того, як цей захист надається. Доктринальні основи та рівні захисту на міжнародній стадії відрізняються. Тому захист, доступний під закони третіх країн можуть відрізнятися від тих, які діють відповідно до законодавства держав-членів. Залежно від третьої країни рівень захисту може бути більш-менш надійним. Лідія Лундштедт стверджує, що охорона комерційної таємниці відіграє важливу роль в економічній, політичній і соціальній політики держави (або регіонального економічного та політичного союзу, як ЄС). У відкритому та демократичному суспільстві відправною точкою є вільний потік інформації та ідей. При визначенні форми та рівня охорони комерційної таємниці, держави повинні враховувати (часто конституційні) норми про свободу інформації, свободу конкурувати та керувати бізнесом, мобільність і конфіденційність працівників. Цілі політики та охорона комерційної

таємниці, відрізняються залежно від соціального, політичного та економічного середовища кожної окремо взятої держави¹⁵.

Як бачимо вчена констатує той факт, що охорона КТ відрізняються залежно від соціального, політичного та економічного середовища кожної окремо взятої країни.

До нормативно-правових заходів охорони КТ або КІ бізнесу відносяться такі способи охорони КТ або КІ бізнесу, які передбачають використання певного комплексу правових засобів, наданих законом і підзаконними актами особам, які законно нею володіють (комерційно цінна інформація певного бізнесу). До них слід віднести розробку і прийняття певним бізнесом нормативних актів: 1) Перелік відомостей, які складають комерційну таємницю; 2) Положення про КТ або КІ бізнесу; 3) Інструкцію, яка зобов'язує співробітників підприємства дотримуватися режиму нерозголошення КТ або КІ бізнесу; 4) Угоди про нерозголошення КТ або КІ бізнесу; 5) та ін.

Крім того, як вже було зазначено, певним бізнесом розробляється ряд документів для регулювання трудових відносин з працівниками з приводу охорони КТ або КІ бізнесу, яка була надана йому для виконання трудових функцій та ін.

Зазначені вище способи охорони КТ або КІ бізнесу носять наступний характер: посадові особи і працівники, які мають справу з КТ або КІ бізнесу зобов'язані зберігати її в секреті; особи, які отримали доступ до неї повинні бути попереджені, що така інформація є КТ або КІ бізнесу, і зобов'язані зберігати її в секреті (не розголошувати третім особам), а також нести відповідальність за недотримання конфіденційності щодо КТ та/або КІ бізнесу. Найчастіше така відповідальність передбачається в трудовому договорі або укладеному окремому договорі з працівником; особа, яка законно контролює КТ та/або КІ бізнесу повинна передбачити в контракті зі своїми контрагентами, яким надається доступ до неї, обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам і передбачити відповідальність за порушення цієї таємниці. Одним із способів фіксації обов'язку щодо збереження конфіденційності КТ та/або КІ бізнесу є проставлення на відповідних документах грифу «КТ» або «КІ»; особа, яка законно контролює КТ та/або КІ бізнесу повинна прийняти необхідні заходи по недопущенню несанкціонованого доступу третіх осіб до неї, зокрема, що перешкоджають бізнес-шпигунству. Недотримання цих умов може

¹⁵ Lydia Lundstedt. Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union : Jurisdiction and Applicable Law Elgar Monographs in Private International Law. UK : 2023. 289 с.

бути перешкодою для захисту «законного інтересу» особи, яка законно контролює КТ та/або КІ бізнесу, наприклад для доказування в суді при виникненні спорів.

Таким чином, правовим засобом у сфері забезпечення КТ та/або КІ бізнесу є оформлення на підприємстві певних документів, що забезпечують охорону та захист КТ та/або КІ бізнесу – наказ, статут, трудові контракти та угоди, правила внутрішнього розпорядку, які передбачають обов'язок утримуватись від розголошення її третім особам, а також встановлюють відповідальність за порушення цієї таємниці та ін.

На нашу думку, зазначені вище форми збереження інформації, яка становить КТ та/або КІ бізнесу, мають дуже важливе значення, оскільки є юридичною основою для залучення до відповідальності працівника, якщо мало місце розголошення ним КТ та/або КІ бізнесу. Певний бізнес сам регулює відносини щодо визначення та охорони КТ та/або КІ бізнесу, шляхом прийняття відповідних нормативно-правових актів підприємства.

Отже, правове регулювання КТ та/або КІ бізнесу необхідне не тільки на рівні нормативно-правових актів, що складають законодавство про КТ та/або КІ бізнесу, а й на локальному рівні – у вигляді локальних актів певного підприємства.

Найперше, бізнес сам повинен подбати про захист своєї КТ та/або КІ бізнесу від сучасних загроз, використовуючи певні заходи охорони й захисту. Наприклад, пропонуємо систему заходів охорони та захисту КТ та/або КІ бізнесу (Таблиця 1).

Таблиця 1

**Система заходів охорони комерційної таємниці
та конфіденційної інформації бізнесу**

Нормативно-правові заходи охорони КТ та/або КІ бізнесу ⁺	Організаційні заходи захисту КТ та/або КІ бізнесу ⁺	Технічні заходи захисту КТ та/або КІ бізнесу ⁺	Інші законні заходи охорони та захисту КТ та/або КІ бізнесу ⁺
Статут підприємства (де прописують, що запроваджується режим охорони КТ та/або КІ бізнесу)	Створення пропускового режиму де циркулює КТ та/або КІ бізнесу	Створення технічного відділу безпеки КТ та/або КІ бізнесу	Створення відділу «бізнес-розвідки»⁺
Колективний договір (де прописуються правила нерозголошення КТ та/або КІ бізнесу та відповідальність за їх порушення)	Режим оформлення допуску до КТ та/або КІ бізнесу	Заходи забезпечення відеоспостереженням, сигналізацією, та іншими сучасними технічними пристроями приміщень і будівель, де циркулює КТ та/або КІ бізнесу	Моніторинг відкритої інформації про конкурентів
Положення про КТ або КІ бізнесу та правила її збереження	Режим доступу до КТ та/або КІ бізнесу	Система безпеки із усіма технічними приладами будівель, де міститься КТ та/або КІ бізнесу для захисту від ТБШ	Інші законні методи бізнес-розвідки
Положення про дозвільну систему доступу виконавців до документів і відомостей, що становлять КТ та/або КІ бізнесу	Режимно-секретний відділ безпеки КТ та/або КІ бізнесу	Електромагнітне екранування приміщень де міститься КТ та/або КІ бізнесу, для захисту від ТБШ	Створення відділу «бізнес-контр-розвідки»⁺
Про режим роботи працівників із даними, що становлять КТ та/або КІ бізнесу	Спеціальні перевірки працівників, що безпосередньо працюють із КТ та/або КІ бізнесу	Створення надійної системи захисту комп'ютерної техніки та мереж де циркулює КТ та/або КІ бізнесу, для захисту від ТБШ	Протидія бізнес-шпиунству, та бізнес-розвідці конкурентів
Інші нормативно-правові заходи охорони КТ та/або КІ бізнесу	Інші заходи захисту КТ та/або КІ бізнесу	Інші технічні заходи захисту КТ та/або КІ бізнесу	Протидія технічному-шпиунству та ін.

Під адміністративно-правовими заходами у сфері забезпечення охорони КТ та/або КІ бізнесу слід розуміти встановлену на законодавчому рівні систему способів впливу на відносини у сфері забезпечення КТ та/або КІ бізнесу, що застосовуються суб'єктами публічної адміністрації з метою ефективного забезпечення зазначеного інституту права інтелектуальної власності, запобігання та припинення правопорушень у цій сфері, а також притягнення винних осіб у порушенні прав на КТ та/або КІ бізнесу до відповідальності.

Вважаємо, що до системи адміністративно-правових заходів у сфері забезпечення правової охорони КТ та/або КІ бізнесу належать наступні:

1) заходи, що здійснюються з метою охорони КТ та/або КІ бізнесу органами державної влади. Так, відповідно до ст. 507 ЦКУ органи державної влади зобов'язані охороняти від недобросовісного комерційного використання інформацію, яка є комерційною таємницею та створення якої потребує значних зусиль і яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Ця інформація охороняється органами державної влади також від розголошення, крім випадків, коли розголошення необхідне для забезпечення захисту населення або не вжито заходів щодо її охорони від недобросовісного комерційного використання¹⁶. При цьому відповідно до цієї статті органи державної влади зобов'язані охороняти КТ також в інших випадках, передбачених законом.

Як бачимо, законодавець на рівні закону передбачив зазначений адміністративно-правовий захід, однак він не позбавлений недоліків.

Так, на наш погляд, якщо законодавець зобов'язує органи владних повноважень охороняти від недобросовісного використання КТ та/або КІ бізнесу, то він має і передбачати заходи відповідальності за розголошення такої інформації цими органами. На сьогодні такі заходи законодавцем не передбачені. Виключення складає положення ЗУ «Про Антимонопольний комітет України», в якому у ст. 22–1 зазначається, що за розголошення комерційної таємниці працівники Антимонопольного комітету України, його територіальних відділень несуть відповідальність, встановлену законом¹⁷.

¹⁶ Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> (дата звернення: 23.11.2023).

¹⁷ Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 14.12.2023).

Також на законодавчому рівні відсутня процедура, відповідно до якої органи державної влади отримують, використовують, зберігають, здійснюють охорону та захист КТ та/або КІ бізнесу (таку інформацію на наш погляд потрібно віднести до службової інформації).

Передусім сформульовані пропозиції, зміст яких стосується: вдосконалення адміністративного законодавства у сфері правового регулювання КТ та/або КІ бізнесу шляхом включення до проекту ЗУ «Про охорону комерційної таємниці» норм, які регулюють встановлення режиму КТ та/або КІ бізнесу в рамках договірних і трудових відносин; закріплення у Кодексі законів про працю України: а) юридично оформленого обов'язку працівника щодо нерозголошення КТ та/або КІ бізнесу, що належить роботодавцю, без спеціального дозволу; б) встановлення в трудовому договорі чітко визначеного терміну, впродовж якого працівник не матиме права працювати в організаціях-конкурентах попереднього роботодавця за умови, якщо працівник мав доступ до КТ та/або КІ бізнесу та ін.

Потрібно заострити увагу на Постанову Кабінету міністрів України від 9 серпня 1993р. N 611 «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці», який на наш погляд повинен періодично оновлюватись, для практичної необхідності бізнесу¹⁸.

Прикладом для нашої наукової розвідки може слугувати нормативно-правова охорона банківської таємниці, а саме ЗУ «Про банки і банківську діяльність». Де у главі 10 ст. 60–62 прописано наступне¹⁹:

1. Що є Банківська таємниця, а саме інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним або стала відомою третім особам при наданні послуг банку або виконанні функцій, визначених законом, а також визначена у цій статті інформація про банк є банківською таємницею; відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; інформація про операції, проведені на користь чи за дорученням клієнта, вчинені ним правочини; фінансово-економічний стан клієнтів; інформація про організацію та здійснення охорони банку та осіб, які перебувають у приміщеннях банку;

¹⁸ Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

¹⁹ Про банки і банківську діяльність. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація, та ін.

2. Зобов'язання щодо збереження банківської таємниці де зазначено, що банки та Національний банк України зобов'язані забезпечувати збереження банківської таємниці шляхом: обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю; організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю; застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації; застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом. Керівники та службовці банку, Національного банку України при вступі на посаду підписують зобов'язання щодо збереження банківської таємниці. Керівники та службовці банків, Національного банку України зобов'язані не розголошувати та не використовувати з вигодою для себе чи для третіх осіб інформацію, що становить банківську таємницю, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків. Органи державної влади, юридичні та фізичні особи, які при виконанні своїх функцій, визначених законом, або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали в установленому законом порядку інформацію, що становить банківську таємницю, зобов'язані забезпечувати збереження такої інформації, не розголошувати її та не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб. Особи, винні в порушенні порядку розкриття та використання інформації, що становить банківську таємницю, несуть кримінальну та іншу відповідальність згідно з законом. Особи, винні в розголошенні інформації, що становить банківську таємницю, та/або її використанні на свою користь чи на користь третіх осіб, що заподіяло банку чи його клієнту збитки, зобов'язані відшкодувати заподіяні збитки та моральну шкоду відповідно до закону та інші аспекти.

3. Порядок розкриття банками банківської таємниці де прописано, що інформація щодо юридичних та фізичних осіб, що становить банківську таємницю, розкривається банками: 1) на запит або з письмового дозволу відповідної юридичної чи фізичної особи. Інформація щодо рахунку умовного зберігання (ескроу) та операцій за ним розкривається також на письмовий запит бенефіціара. Інформація про залишок коштів на банківському рахунку, майнові права на кошти на якому є предметом обтяження, операції за ним, обтяження, щодо

яких до банку надійшли повідомлення, у тому числі взяті банком на облік, інші обмеження права розпоряджання рахунком розкривається також на письмовий запит обтяжувача, якщо право обтяжувача на отримання відповідної інформації передбачено правочином, на підставі якого виникає таке обтяження; 2) за рішенням суду; 3) органам прокуратури України, Служби безпеки України, Державному бюро розслідувань, органам Національної поліції України, Національному антикорупційному бюро України, Бюро економічної безпеки України, Антимонопольному комітету України, Національному агентству з питань запобігання корупції, Національному агентству України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, – на їхні запити щодо банківських рахунків клієнтів та операцій, проведених на користь чи за дорученням клієнта, у тому числі операцій без відкриття рахунків, а саме відомості на конкретно визначену дату або за конкретний проміжок часу та стосовно конкретної юридичної або фізичної особи, фізичної особи – підприємця про: наявність рахунків, номери рахунків, залишок коштів на рахунках, операції списання з рахунків та/або зарахування на рахунки, призначення платежу, ідентифікаційні дані контрагента (для фізичних осіб – прізвище, ім'я та по батькові, ідентифікаційний номер платника податку; для юридичних осіб – повне найменування, ідентифікаційний код у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань), номер рахунку контрагента та код банку контрагента; 4) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику: на його запит щодо наявності банківських рахунків/електронних гаманців; у випадках та в обсязі, визначених Угодою між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки для поліпшення виконання податкових правил й застосування положень Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» (FATCA) та ін. 5) центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, на його запит у випадках, встановлених Законом України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення"²⁰.

²⁰ Про банки і банківську діяльність. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 21.12.2023).

Отже, цікавим прикладом для нашої НР слугує нормативно-правова охорона банківської таємниці, де у главі 10 ст. 60–62 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» прописано, що є банківська таємниця, порядок розкриття банківської таємниці та інші аспекти. А також вказано, що банківською таємницею є відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація²¹.

В ст. 22–1 ЗУ «Про Антимонопольний комітет України» зазначено наступне, інформація, що становить банківську таємницю, надається у порядку та обсязі, визначених ЗУ "Про банки і банківську діяльність"²². Водночас, не зрозумілою залишається воля законодавця з приводу зобов'язання органами державної влади охороняти від недобросовісного комерційного використання лише інформацію, яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на діяльність, пов'язану з фармацевтичними, сільськогосподарськими, хімічними продуктами, що містять нові хімічні сполуки. Чомусь законодавець залишає поза увагою інші сфери, інформація з яких також може містити КТ та/або КІ бізнесу, а тому і підлягає правовій охороні та захисту з боку органів державної влади (таку інформацію на наш погляд потрібно віднести до службової інформації).

Отже, можемо зазначити, що дієвим адміністративно-правовим заходом у сфері забезпечення правової охорони КТ та/або КІ бізнесу є обов'язок органів державної влади здійснювати охорону КТ та/або КІ бізнесу, від недобросовісного комерційного використання, а також тієї інформації, яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на певний вид діяльності; заходи адміністративної відповідальності, яка розглядається в контексті адміністративних стягнень, що застосовуються суб'єктами публічної адміністрації за вчинення правопорушення у сфері забезпечення КТ та/або КІ бізнесу в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності.

Підсумовуючи НР встановлено, що особливість відповідальності за неправомірні дії щодо КТ та/або КІ бізнесу в Україні полягає у майновій відповідальності за такі правопорушення, а саме: штрафні санкції; конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення; відновлення становища, що

²¹ Про банки і банківську діяльність. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст.30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 21.12.2023).

²² Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 14.12.2023).

існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та ін. Більше того у відсутності Закону України (ЗУ) «Про комерційну таємницю», в якому повинна бути чітко прописана відповідальність за неправомірні дії щодо КТ або КІ бізнесу, та/або витік КТ або КІ бізнесу з органів владних повноважень, контролюючих та правоохоронних органів, які отримали її на запит, та інші аспекти в сфері охорони КТ та/або КІ бізнесу. Відтак бізнес в Україні сам секретить свою комерційно цінну інформацію, під грифом комерційна таємниця «КТ», та/або конфіденційна інформація «КІ».

Вирішення та пропозиції для вдосконалення законодавства України в сфері адміністративно-правової охорони КТ та/або КІ бізнесу, а також інші аспекти започаткованої проблематики були розглянуті нами у попередніх НР²³.

²³ Кравченко О.М. Адміністративно-правова охорона комерційних секретів бізнесу. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: колект. моногр. м. Рига, Латвія: європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 449–464. DOI: 10.30525/978-9934-26-320-0-22

Кравченко О.М. Бізнес-шпигунство. *Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 353–376 DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-16

Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. №4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск. №1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

Кравченко О.М. International experience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. №1. С. 285–295. DOI: 10.31733/2786-491X-2023-1-285-295

Кравченко О.М. Організаційно-правові заходи забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 3. Том 34 (73). 2023. С. 48–53. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/09

Кравченко О.М. Заходи забезпечення безпеки комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Наука, технології та інновації в сучасному світі*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 421–442. DOI: 10.30525/978-9934-26-364-4-18

ВИСНОВКИ

Основна особливість відповідальності за неправомірні дії щодо КТ та/або КІ бізнесу в Україні, полягає у майновій відповідальності за такі правопорушення, а саме: штрафні санкції; конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення; відновлення становища, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та ін. У відсутності Закону України «Про комерційну таємницю», в якому повинна бути чітко прописана відповідальність за неправомірні дії щодо КТ або КІ бізнесу, та/або витік КТ або КІ бізнесу з органів владних повноважень, контролюючих та правоохоронних органів, які отримали її на запит, та інші аспекти в сфері охорони КТ та/або КІ бізнесу. Відтак бізнес в Україні сам секретить свою комерційно цінну інформацію, під грифом комерційна таємниця «КТ», та/або конфіденційна інформація «КІ».

Дієвим адміністративно-правовим заходом у сфері забезпечення правової охорони КТ та/або КІ бізнесу є обов'язок органів державної влади здійснювати охорону КТ та/або КІ бізнесу, від недобросовісного комерційного використання, а також тієї інформації, яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на певний вид діяльності; заходи адміністративної відповідальності, яка розглядається в контексті адміністративних стягнень, що застосовуються суб'єктами публічної адміністрації за вчинення правопорушення у сфері забезпечення КТ та/або КІ бізнесу в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності.

Отже, основною пропозицією щодо вдосконалення адміністративно-правової охорони комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні, а також протидії іншим сучасним загрозам бізнесу – слугує прийняття закону про охорону КТ та/або КІ бізнесу. Встановлено, що найперше бізнес сам повинен подбати про захист своєї КТ або КІ бізнес від сучасних загроз, використовуючи певні заходи охорони й захисту.

АНОТАЦІЯ

Наукова розвідка присвячена аналізу та пропозицій, щодо вдосконалення законодавства України в сфері відповідальності за неправомірні дії щодо комерційної таємниці (КТ) та конфіденційної інформації (КІ) бізнесу. Мета наукової розвідки (НР) полягає в аналізі та внесенні пропозицій для вдосконалення законодавчої бази України, щодо забезпеченні правової охорони КТ та/або КІ бізнесу від неправомірних дій, та інших незаконних посягань в тому числі сучасних загрозах нинішньої епохи.

Особливість відповідальності за неправомірні дії щодо КТ та/або КІ бізнесу в Україні полягає у майновій відповідальності за такі правопорушення, а саме: штрафні санкції; конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення; відновлення становища, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та ін. Більше того у відсутності Закону України «Про комерційну таємницю», в якому повинна бути чітко прописана відповідальність за неправомірні дії щодо КТ або КІ бізнесу, та/або витік КТ або КІ бізнесу з органів владних повноважень, контролюючих та правоохоронних органів, які отримали її на запит, та інші аспекти в сфері охорони КТ та/або КІ бізнесу. Відтак бізнес в Україні сам секретить свою комерційно цінну інформацію, під грифом комерційна таємниця «КТ», та/або конфіденційна інформація «КІ».

Самохист свого права інтелектуальної власності на КТ та/або КІ бізнесу, в першу чергу полягає в правовій охороні та надійному захисті КТ або КІ бізнесу від неправомірних посягань, та інших сучасних загроз. Аналіз законодавчої бази в сфері відповідальності за неправомірні дії щодо КТ або КІ бізнесу, свідчить про матеріальну відповідальність за такі злочини. Тому найперше, бізнес сам повинен подбати про захист своєї КТ або КІ бізнесу від сучасних загроз, використовуючи певні заходи охорони й захисту. Для успішного захисту КТ та КІ бізнесу в Україні, потрібно використовувати нормативно-правові, організаційні та технічні заходи захисту від сучасних загроз. Держава через органи владних повноважень, має стимулювати та всіляко допомагати бізнесу в охороні та захисту КТ та КІ бізнесу, для успішного зростання економіки нашої держави. Встановлено, що цікавим прикладом для нашої НР слугує нормативно-правова охорона банківської таємниці, де у главі 10 ст. 60–62 ЗУ «Про банки і банківську діяльність» прописано, що є банківська таємниця, порядок розкриття банківської таємниці та інші аспекти. А також вказано, що банківською таємницею є відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація.

Отже, підсумовуючи можемо зазначити, що для надійної правової протидії сучасним загрозам бізнесу в Україні, потрібно прийняти відповідний закон про охорону КТ. Дієвим адміністративно-правовим заходом у сфері забезпечення правової охорони КТ та/або КІ бізнесу є обов'язок органів державної влади здійснювати охорону КТ та/або КІ бізнесу, від недобросовісного комерційного використання, а також тієї інформації, яка надана їм з метою отримання встановленого законом дозволу на певний вид діяльності; заходи адміністративної

відповідальності, яка розглядається в контексті адміністративних стягнень, що застосовуються суб'єктами публічної адміністрації за вчинення правопорушення у сфері забезпечення КТ та/або КІ бізнесу в процесі притягнення винних до адміністративної відповідальності та ін.

Література

1. Кравченко О.М. Адміністративно-правові засади охорони комерційної таємниці в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2019. 253 с.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page> (дата звернення: 08.12.2023).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/paran3896#n3896> (дата звернення: 11.12.2023).

4. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/paran2312#n2312> (дата звернення: 12.12.2023).

5. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.12.2023).

6. Про захист економічної конкуренції : Закон України. Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> (дата звернення: 13.12.2023).

7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України. 2001. No 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 14.12.2023).

8. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення: 15.12.2023).

9. Lydia Lundstedt. Cross-Border Trade Secret Disputes in the European Union : Jurisdiction and Applicable Law Elgar Monographs in Private International Law. UK : 2023. 289 с.

10. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.12.2023).

11. Про банки і банківську діяльність. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст. 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

12. Кравченко О.М. Адміністративно-правова охорона комерційних секретів бізнесу. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: колект. моногр. м. Рига, Латвія: європейське видавництво

“Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 449–464. DOI: 10.30525/978-9934-26-320-0-22

13. Кравченко О.М. Бізнес-шпигунство. *Сучасна парадигма публічного та приватного права в умовах сталого розвитку*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 353–376 DOI: 10.30525/978-9934-26-331-6-16

14. Кравченко О.М. Дивергенція між конфіденційною інформацією та комерційною таємницею в Україні. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 2. С. 110–116. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-2-18

15. Кравченко О.М. Confidential information and trade secret as restricted information in Ukraine. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 3. С. 45–52. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-3-6

16. Кравченко О.М. Розмежування понять «конфіденційна інформація» та «комерційна таємниця» у стратегії інформаційної доктрини України. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 4(81). С. 98–104. DOI: 10.32782/2523-4269-2022-81-4-1-98-104

17. Кравченко О.М. Охорона конфіденційної інформації та комерційної таємниці в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. Спецвипуск. №1. С. 471–475. DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-471-475

18. Кравченко О.М. International exsperience of regulatory and legal protection of commercial business secrets. *Philosophy, economics and law review*. 2023. № 1. С. 285–295. DOI: 10.31733/2786-491X-2023-1-285-295

19. Кравченко О.М. Організаційно-правові заходи забезпечення охорони конфіденційної інформації та комерційної таємниці бізнесу в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. № 3. Том 34 (73). 2023. С. 48–53. DOI: 10.32782/TNU-2707-0581/2023.3/09

20. Кравченко О.М. Заходи забезпечення безпеки комерційної таємниці та конфіденційної інформації бізнесу в Україні. *Наука, технології та інновації в сучасному світі*: колект. моногр. м. Рига, Латвія : європейське видавництво “Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2023. С. 421–442. DOI: 10.30525/978-9934-26-364-4-18

Information about the authors:

Kravchenko Oleksandr Mykolaiovych,

Candidate of Science of Law,

Doctoral Student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

15, Heroyiv Oborony str., Kyiv, 03041, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-8870-7662>